Юридически задължения. Правоотношения.

+ *няколко думи за злоупотребата с право*

Симеон Гройсман

GROYSMAN.EU

Литература за подготовка:

- **За юридическите задължения:**

Р. Ташев, ОТП – 305-309.

- **За правоотношенията:**

1. Р. Ташев, ОТП – 318-338.
2. Т. Колев, Теория на правото, 370-373.

- **За злоупотребата с право:**

Т. Колев, Теория на правото, 374-376.

Понятието „Юридическо задължение“

- Понятието за юридическо задължение: обвързаност за поведение или индивидуално правило за поведение?
  - Съотношение между юридическото задължение и правния интерес.
- Юридическо задължение ⇔ Нравствен дълг ⇔ Естествено задължение (Obligatio Naturalis).
- Чл. 55. ЗЗД (1) Който е получил нещо без основание или с оглед на неосъществено или отпаднало основание, е длъжен да го върне.

Нравствен дълг (2) Не може да иска връщане онзи, който съзнателно е изпълнил един свой нравствен дълг.

- **Естествено задължение: Чл. 118. ЗЗД** Ако длъжникът изпълни задължението си след изтичането на давността, той няма право да иска обратно платеното, макар и в момента на плащането да не е знаел, че давността е изтекла.

Корелативната връзка между право и задължение

- Понятие за корелативна връзка;
- Възможно ли е да съществува задължение без СП? А СП без насрещно юридическо задължение?
- В какво се изразяват задълженията, съответстващи на различните форми на субективното право:
  - СП-притезание;
  - СП-власт;
  - СП-свобода;
  - СП-способност.

Понятието „Злоупотреба с право“

- Какви дефиниции срещнахте за понятието „злоупотреба с право“?
- Каква е връзката между злоупотребата с право и гарантирания чрез субективното право правен интерес?

- Нормативна уредба:
- КРБ: **Чл. 57. (1)** Основните права на гражданите са неотменими.

(2) Не се допуска злоупотреба с права, както и тяхното упражняване, ако то накърнява права или законни интереси на други.

- Обективен подход - ЗЗД: **чл. 8, ал. 2:** Лицата се ползуват от правата си, за да задоволяват своите интереси. Те не могат да упражняват тези права в противоречие с интересите на обществото.
- Субективен подход - ТЗ: **Чл. 289.** Упражняването на право въз основа на търговска сделка е недопустимо, ако се извършва само с намерение да се увреди другата страна.
- АПК: **Чл. 139.** (1) Съдът отлага делото, ако страната и пълномощникът не могат да се явят поради препятствие, което страната не може да отстрани. В тези случаи следващото заседание се насрочва не по-късно от три месеца.
- (2) При повторно искане от същата страна делото може да бъде отложено по изключение само на друго основание, ако с оглед на всички обстоятелства съдът прецени, че не е налице злоупотреба с право.

- Правни последици;
- Примери.
- Вж. Начев, Д. Злоупотреба с право /Понятие, приложно поле, последици/. – Автоферат за придобиване на степента «доктор» - Линк.

Из статията „Злоупотреба с право в рамките на процесуалното право“ – Д. Начев, Ius Romanum, 2/2015.

- Представлява например злоупотреба с право искането на страна по производството за предоставяне на документ в оригинал от насрещната страна по делото, при ясното съзнание на първата, че това не може да се случи, тъй като въпросният официален документ се намира като доказателство в наказателно производство, инициирано от нея, и при това с явната цел това да доведе до изключване на въпросния документ от доказателствения материал по делото - Вж. Решение № 335 от 06.07.2010 г. по гр.д. № 4764/2008 г., Гр.К., II гр.о. на ВКС.

- Така например считам, че неправилно Върховният касационен съд е решил, че при подаването на сигнал до полицията за предполагаемо извършено престъпление има злоупотреба с право тогава когато лицето знае че обстоятелствата, посочени в сигнала, са неверни, но го подава, за да навреди другиму или за да накърни друг обществен интерес - Вж. Решение № 245 от 05.11.2014 г. по гр. д. № 1734/2014 г., Гр.К., III гр.о. на ВКС.

- Практиката на съда е аналогична и по отношение на подаването на тъжба при ясно съзнание на тъжителя, че липсва основание за наказателна отговорност - Вж. Решение № 1347 от 18.12.2008 г. по гр. д. № 5006/2007 г., Гр.К., II гр.о. на ВКС.

- Намирам, че и в двата посочени случая става дума не за злоупотреба респективно с правото на сигнал и с правото на тъжба, а за престъпление по чл. 286, ал. 1 от Наказателния кодекс – набедяване. Действително не е работа на съда да квалифицира определено поведение като престъпление и може би това обяснява този пропуск в посочената съдебна практика, но въпреки това считам, че тази терминологична и концептуална неточност следва да се изясни.

- Би имало например злоупотреба с правото на защита, когато обвиняемият, под претекст че упражнява правото си на защита, изисква събирането на доказателства, които нямат значение за делото, с цел шикариране на процеса. Подобно искане следва да бъде отхвърлено като злоупотреба с право.

Понятието „Правоотношение“

- Понятие:
  - Регулирано от правото обществено отношение ⇔ Социална връзка, намираща изражение в юридическата зависимост на определени права и задължения;

  или
  - Понятие-конструкция, логически обединяваща СП и ЮЗ;
- Разграничете основните видове правоотношения:
  - Абстрактни и конкретни правоотношения;
  - Абсолютни и относителни правоотношения;
  - Прости, сложни и комплексни правоотношения;
- Следва да познавате следните понятия, обясняващи **Структурата на ПО:**
  - Съдържание на ПО;
  - Обект на ПО;
  - Страни по ПО.

Правни отношения и правни връзки

- Обществените отношения са **[понятие, което често използваме, но за което рядко се замисляме]**:
  - ***една от формите на човешката дейност***,
  - която се характеризира с ***непрекъснато създаване на продукти*** за задоволяване на определени потребности и интереси,
  - поддават се на ***нормативно регулиране*** чрез различни видове социални норми и
  - в своята съвкупност и единство ***съставят обществото*** на даден етап от неговото развитие.
- *Фактическите (материалните) обществени отношения, които се установяват между хората и се превръщат в правни отношения от момента, в който правото ги подчинява на своята власт, за да ги легитимира, за да ги признае, за да ги уточни, да ги подреди. (по Т. Колев)*
- В теорията, разграничаваща ПО и ПВ се счита, че ПО изразяват пряко взаимодействие между лицата, а ПВ гарантират определена ненамеса в отношенията, при ПВ отсъства реално взаимодействие между лицата. Чрез ПО се реализират относителните, а чрез ПВ – абсолютните субективни права.
- Може да обърнете внимание на книгата **Правни отношения и правни връзки от проф. Т. Колев.**

Примери

Как работим с примерите:

- Трябва да открием, кои са уредените правоотношение, посочвайки тяхното съдържание (СП + ЮЗ), страни и обект;
- Трябва да анализираме уредените СП и ЮЗ според познатите ни видове и форми;
- В крайна сметка може да характеризираме по вече познатия Ви начин и ЮФ, въз основа на който възниква разглежданото правоотношение.

Пример 1. Дарствено правоотношение

Чл. 225. С договора за дарение дарителят отстъпва веднага и безвъзмездно нещо на дарения, който го приема.

Дарението на движими имущества трябва да стане в писмена форма с нотариално заверени подписи или чрез предаване, а на ценни книжа - по надлежния начин за прехвърлянето им.

Чл. 226. Обещанието за дарение не произвежда действие.

Дарението, доколкото се отнася до бъдещо имущество, е нищожно.

(Ал. 3 изм. - ДВ, бр. 12 от 1993 г.) Нищожно е и дарението, когато то или мотивът, единствено поради който то е направено, са противни на закона или на добрите нрави, а така също и когато условията или тежестта са невъзможни.

Чл. 227. Дарението може да бъде отменено, когато дареният:

а) умишлено убие или се опита да убие дарителя, неговия съпруг или негово дете, или е съучастник в такова престъпление, освен ако деянието е извършено при обстоятелства, които изключват наказуемостта;

б) набеди дарителя в престъпление, наказуемо с лишаване от свобода не по-малко от три години, освен ако набедяването се преследва по тъжба на пострадалия и такава не е подадена, и

в) отказва да даде на дарителя издръжка, от която той се нуждае.

Тия разпоредби не се отнасят до обичайните и възнаградителните дарове.

Искът може да се предяви в едногодишен срок откакто на дарителя са станали известни основанията за отменяване на дарението. До изтичането на този срок искът може да бъде предявен и от наследниците на дарителя, ако той е починал преди това.

Предварителният отказ от този иск е нищожен.

Отменението на дарението не засяга правата, които трети лица са придобили върху подарените имоти преди отбелязването на исковата молба, но дареният дължи на дарителя обезщетение за онова, с което се е обогатил.

Пример 1. Дарствено правоотношение

- **[По мотиви от Решение № 159 от 5.05.2016 г. на РС - Карлово по гр. д. № 528/2015 г.]** Ищцата - Н.К.Р. твърди, че с нотариален акт тя и починалият й по-късно съпруг дарили на ответниците поземлен имот - дворно място ведно с построената в имота сграда, като дарителите си запазили правото на ползване пожизнено и безвъзмездно, заедно и/или по отделно докато са живи. Твърди, че е пенсионерка, на възраст 72 години. Имала множество заболявания, като есенциална хипертония, предсърдно мъждене и трептене, последици от други и неуточнени мозъчносъдови болести, десностранна латентна хемипареза, била трудно подвижна. С оглед възрастта и заболяванията й било невъзможно да си намери допълнителна работа, с дохода от която да се издържа и поема сама разходите, които били наложителни за нормалното й съществуване. Единствените й доходи били от пенсията, която получавала в размер на 261.52 лева. Поради старческата й немощ и заболяванията й трудно се обслужвала сама. От една страна не могла да поема с пенсията си всички най-необходими разходи за нормален живот, за ток, вода, отопление, храна и лекарства, които приемала ежедневно. От друга страна невъзможността да се обслужва изцяло сама налагало да търси чужда помощ, а такава без заплащане няма кой да й окаже. Многократно през последната половин и повече година молила ответниците, с които живеели в една къща да й оказват ежедневно съдействие и помощ за нормалното й обслужване, но такова й било отказвано от тях. С оглед на това, виждайки, че с всеки изминал ден все повече се нуждаела от чужда помощ помолила другата й дъщеря, П. да наеме жена, която да я гледа и обслужва. Дъщеря й наела такава жена, на която заплащала и с помощта на която посрещала нормално ежедневните си нужди. Записала я на социален патронаж и й изплащала таксите за него. Живеейки с ответниците в една къща, ползвали общ електромер. През зимата, когато разходите били по-големи за ток, поемала голяма част от сметките за ток, но тъй като не могла да изплаща и консумацията на ток направена от ответниците, тока преди около два месеца им бил прекъснат. Без ток се живеело още по-трудно и това наложило дъщеря й П., чрез внучката й В., да я вземат да живее при тях в град К.. Твърди, че на 13.02.2015 г., поради това, че многократно устно искала помощ и съдействие от ответниците се принудила да им изпрати покана, с която отново и изрично писмено да поиска помощ и съдействие, от които се нуждае за нормалното си съществуване. Като в случай, че не й предоставят нужното съдействие и грижи, то да й за заплащат сумата от 200 лева ежемесечно, чрез които средства ще поеме нормалното си съществуване, за отопление, храна, за наемане на жена да я гледа и да може да взема част от лекарствата, изписани ми от доктори. Ответниците получили поканата на 18.02.2015 г. и до настоящия момент нито са й оказали поисканата помощ и съдействие, нито са й изплатили вместо това някаква парична сума. С поканата ги предупредила, че при неизпълнение на задълженията си ще предприеме действия по защита правата си по съдебен път за разваляне на дарението относно нейната част, която им дарила. А тя след смъртта на съпруга й (другият дарител) била в размер на 1/4 идеална част от описания имот.

Пример 2. (сложен) Правоотношения, свързани със здравната помощ

Какви отношения следва да бъдат законоворегулирани по силата на този конституционен текст? Кои са страните по тях, какви ще са техните права и задължения?

Чл. 52. (1) Гражданите имат право на здравно осигуряване, гарантиращо им достъпна медицинска помощ, и на безплатно ползване на медицинско обслужване при условия и по ред, определени със закон.

(2) Здравеопазването на гражданите се финансира от държавния бюджет, от работодателите, от лични и колективни осигурителни вноски и от други източници при условия и по ред, определени със закон.

(5) Държавата осъществява контрол върху всички здравни заведения, както и върху производството на лекарствени средства, биопрепарати и медицинска техника и върху търговията с тях.